

РЕЦЕНЗІЯ

доктора філософії за спеціальністю «Психологія»,
Галич Марини Юріївни на дисертацію Мітенко Тетяни Миколаївни
на тему: «Психолого-правові засади удосконалення професійної діяльності
працівників кінної патрульної поліції», подану до захисту в спеціалізовану
вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня
доктора філософії галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі
спеціальності 053 «Психологія»

Ступінь актуальності обраної теми. Зростаюча складність оперативної обстановки а також підвищений рівень криміногенної активності вимагають від працівників кінної патрульної поліції високого рівня професійної підготовки та психологічної стійкості. Крім того, правові аспекти діяльності кінної патрульної поліції потребують ретельного аналізу та вдосконалення для того, щоб забезпечити відповідність національним і міжнародним стандартам, а також підвищити рівень довіри громадян до правоохоронної системи. Підготовка працівників кінної патрульної поліції ще не була предметом дослідження в юридичній психології, в науковій літературі наявні лише поодинокі публікації, присвячені висвітленню, переважно, зарубіжного досвіду у цій площині. Таким чином, дослідження психолого-правових засад удосконалення професійної діяльності працівників кінної патрульної поліції є важливим і своєчасним, оскільки воно сприяє підвищенню ефективності роботи правоохоронців та забезпеченню правопорядку в суспільстві.

У зв'язку з зазначеними тенденціями дисертаційне дослідження Мітенко Т.М. вирізняється своєю **актуальністю**, оскільки авторкою комплексно розглянуто питання психолого-правових засад удосконалення професійної діяльності працівників кінної патрульної поліції.

Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Національної академії внутрішніх справ (№22 від 12.11.2020 року.).

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.
Науково-категоріальний апарат дослідження характеризується коректним визначенням об'єкту, предмету, мети, завдань, теоретико-методологічного

підгрунтя дослідження. Сформульовані завдання підпорядковані меті, засвідчують логічність та послідовність основних етапів дослідження. За змістом завдань дисертаційне дослідження є теоретико-експериментальним. Авторкою здійснено ґрунтовну роботу, спрямовану на проєктування основних положень психологічної науки на потреби юридичної психології. Зміст дисертації характеризується високим теоретичним та науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Задля досягнення поставленої мети дисертанткою використано загальнофілософські, загальнонаукові, емпіричні методи наукового дослідження, методи математичної статистики.

Дисертація Мітенко Тетяни Миколаївни є цілісним науковим дослідженням, що розкриває нові підходи до актуальної суспільної проблеми та пропонує практичні шляхи їх вирішення. Виклад матеріалу дисертаційної роботи характеризується логікою та послідовністю, робота оформлена відповідно до всіх встановлених вимог.

При написанні дисертаційної роботи було проаналізовано значну кількість теоретичних джерел (234 наукових праць, включно англійські джерела). Ґрунтовний аналіз дозволив авторці повно та всебічно дослідити основні теоретичні положення відповідно до теми дисертації, провести власне емпіричне дослідження, визначити психологічні засади удосконалення професійної діяльності працівників кінної патрульної поліції.

Отримані здобувачкою дані є інформативними, об'єктивними та характеризуються науковою новизною. Результати апробовано на достатньому рівні: їх викладено у 3 статтях, надрукованих у фахових наукових виданнях України категорії «Б», а також висвітлено на 4 міжнародних та національних науково-практичних конференціях.

Таким чином, аналіз дисертації та публікацій Мітенко Т.М. засвідчує високий науковий рівень дослідження.

Новизна представлених теоретичних та / або експериментальних результатів, проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Представлені у дисертації положення, концептуальні

засади, структура, постановка завдань та їх вирішення, узагальнені висновки являють за своєю суттю результат реалізації авторських ідей та самостійно виконаної наукової праці. Дисертація Мітенко Тетяни Миколаївни є першим в Україні комплексним дослідженням, у якому системно досліджено психолого-правові засади удосконалення професійної діяльності працівників кінної патрульної поліції. У результаті проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано, а також додатково аргументовано низку наукових положень і висновків, які характеризуються ознаками наукової новизни, зокрема: запропоновано професіограму працівника кінного підрозділу поліції, яка складається з восьми розділів: зміст праці; вимоги до загальноосвітньої та спеціальної підготовки; необхідні знання, вміння та навички; загальні вимоги до психічних пізнавальних процесів; комплекс професійно значимих здібностей; професійно важливі якості; санітарно-гігієнічні умови діяльності та безпека праці; розроблено узагальнену психограму працівника кінної патрульної поліції, у якій виокремлено та охарактеризовано основні структурні блоки, а саме, індивідуально-психологічні характеристики та їх параметри; сформовано показники професійної придатності; визначено низку протипоказань до оволодіння професійною діяльністю поліцейського кавалериста; запропоновано й апробовано програму психологічної підготовки працівників кінної патрульної поліції, що спрямована на формування у поліцейських професійно важливих якостей особистості; охарактеризовано основні блоки психологічної підготовки кавалериста кінного підрозділу поліції та обґрунтовано доцільність впровадження в систему психологічної підготовки напряму, присвяченого специфічності виконуваної службової діяльності, метою якого є формування професійно важливих знань з зоопсихології та правил взаємодії зі службовими тваринами.

Окрім перелічених, у дисертації містяться інші положення, висновки та рекомендації, які в сукупності забезпечують цілісність наукової новизни проведеного дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Усі результати дисертаційного дослідження Мітенко Тетяни Миколаївни достовірні та науково обґрунтовані, що підтверджується такими положеннями:

- основні результати та висновки дисертаційного дослідження були оприлюднені на міжнародних та національних науково-практичних конференціях;

- основні положення дисертації викладені у 10 наукових публікаціях, серед яких: 3 статті – у виданнях, що включені МОН до переліку наукових фахових видань з психологічних наук, 3 статті – у міжнародних наукових виданнях, а також 4 тези доповідей, що опубліковані у збірниках науково-практичних конференцій.

- надійність і вірогідність отриманих наукових результатів підтверджуються теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних принципів дисертаційної роботи, єдністю та логічністю всіх етапів дослідження, його організаційною цілісністю й чіткістю концептуальних засад, гармонійним поєднанням статистичних методів і способів їх якісної психологічної інтерпретації.

Практична значущість результатів дослідження. Сформульовані та викладені у дисертації положення, узагальнення, висновки та пропозиції можуть бути використані у таких сферах:

Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації впроваджені та мають перспективи використання в:

- освітньому процесі – при підготовці та проведенні лекцій, семінарських та практичних занять із здобувачами вищої освіти з навчальних дисциплін «Актуальні проблеми кримінальної психології», «Юридична психологія», «Теоретико-методологічні проблеми юридичної психології», «Професійно-психологічна підготовка», «Психодіагностика» (акт впровадження НАВС від 12 червня 2023 року);

– науково-дослідній діяльності – для проведення загальнотеоретичних і галузевих досліджень, спрямованих на вирішення теоретико-методологічних проблем науки юридичної психології (акт впровадження НАВС від 19 червня 2023 року);

– практичній діяльності – при проведенні занять з професійної психологічної підготовки працівників кінної патрульної поліції (акт впровадження Управління патрульної поліції в м. Києві Департаменту патрульної поліції від 04 квітня 2023 року).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація Ковач Ольги Володимирівни написана державною мовою, характеризується чіткою структурою та логікою викладення матеріалу, відповідає вимогам МОН. Структура та обсяг дисертації обумовлені об'єктом і предметом, метою й завданнями дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів та семи підрозділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи складає 264 сторінки, з яких основного тексту – 178 сторінок. Список використаних джерел нараховує 234 найменування. Анотація відображає ключові положення дисертаційної роботи. Пропорції теоретичної та емпіричної частин дослідження авторкою дотримано.

Підхід дисертантки до визначення психолого-правових засад удосконалення професійної діяльності працівників кінної патрульної поліції є комплексним та ґрунтовним. До безперечних переваг дисертації можна віднести:

- Визначення професійно-значущих властивостей поліцейських кінного підрозділу поліції дозволило розробити узагальнену психограму працівника кінної патрульної поліції, у якій виокремлено та охарактеризовано основні структурні блоки, а саме: індивідуально психологічні характеристики та їх параметри; сформовано перелік відповідного психодіагностичного інструментарію та показники професійної придатності.

- Виокремлення низки протипоказань до оволодіння професійною діяльністю поліцейського кавалериста.
- Здатність дисертантки до ретельного опрацювання і детальної інтерпретації емпіричного матеріалу, коректного тлумачення результатів, великої кількості ілюстративного матеріалу.
- Дослідженню притаманна виражена наукова новизна, що полягає у визначенні психолого-правових засад удосконалення професійної діяльності працівників кінної патрульної поліції.
- Розробка професіограми працівника кінного підрозділу поліції, яка складається з восьми пунктів: зміст праці; вимоги до загальноосвітньої та спеціальної підготовки; необхідні знання, вміння та навички; загальні вимоги до психічних пізнавальних процесів; комплекс професійно значимих здібностей; професійно важливі якості; санітарно-гігієнічні умови діяльності та безпека праці; медичні та психологічні протипоказання.
- Розробка психологічної підготовки кавалериста кінного підрозділу поліції.
- Результати дисертаційного дослідження мають безсумнівну практичну значущість. Обґрунтовано доцільність впровадження в систему психологічної підготовки окремого блоку, присвяченого специфічності виконуваної діяльності кавалериста підрозділу кінної поліції, метою якого є формування професійно важливих знань з зоопсихології та правил взаємодії зі службовими тваринами. Описано сутність такого блоку психологічної підготовки кавалериста, що стосується формування знань з основ зоопсихології. Оволодіння основними правилами несення служби верхи та ознайомлення з різними проявами поведінки тварини удосконалив систему та сприятливо вплине на формування психологічної готовності, підтримуватиме функціональний стан кавалериста кінного підрозділу на оптимальному рівні.

Анотація. Відображає основні тези дослідження. Викладена українською та англійською мовами, містить список публікацій дисертантки за темою дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення дисертації та наукових публікацій здобувача фактів порушення академічної доброчесності виявлено не було. Дисертація Мітенко Т.М. – це оригінальна, самостійно виконана наукова праця.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Оцінюючи загалом позитивно винесену на захист дисертацію Мітенко Т.М. варто відзначити певні дискусійні питання, що потребують додаткової аргументації під час захисту.

1. В емпіричній частині дисертаційного дослідження (підрозділ 2.1) присвяченому організації емпіричного дослідження професійно-значущих властивостей працівників, досить широко наведено опис використаного психодіагностичного інструментарію, хоча більш доцільним методологічним підходом, на нашу думку, є обґрунтування взаємозв'язку між показниками використаних методик.

2. Потребує уточнення, спираючись на які наукові доробки було описано положення висвітлені в професіограмі працівника кінного підрозділу поліції (підрозділ 2.2) а саме «Зміст праці», «Необхідні знання, вміння та навички», «Санітарно-гігієнічні умови діяльності та безпека праці», «Вимоги до стану здоров'я кавалериста»?

3. Авторкою виокремлено основні компоненти системи психологічного забезпечення працівників кінного підрозділу поліції, описано напрями та методи її реалізації (підрозділ 3.1 ст.149), щодо забезпечення психопрофілактичної роботи наведено перелік тем за якими реалізується зазначений напрям. Врахування авторкою при формуванні переліку тем, специфіки роботи саме поліцейських кінного підрозділу поліції сприяло б посиленню їх рекомендаційного характеру.

Викладені вище дискусійні положення та зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Мітенко Т.М. оскільки не стосуються найбільш значущих положень і висновків роботи та не применшують належного її рівня. Висловлені зауваження є запорукою наукової дискусії під

час публічного захисту дисертації.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Мітенко Тетяни Миколаївни на тему: «Психолого-правові засади удосконалення професійної діяльності працівників кінної патрульної поліції», подана на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм змістом, одержаними науковими результатами, актуальністю, новизною та іншими ознаками є самостійною завершеною науковою роботою, що містить суттєві положення для розвитку наукової психології. За науковою та практичною значущістю здобутих результатів дисертація відповідає спеціальності 053 «Психологія» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її авторка – Мітенко Тетяна Миколаївна – за результатами проведення публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія».

Рецензент:

доктор філософії,
старший викладач кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ

Марина ГАЛИЧ